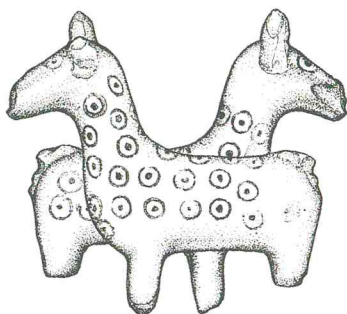

Tarptautinė mokslinė konferencija
**„ŽIRGAS IR ŽMOGUS EUROPOS SENOVĖJE
(PASAULĖŽIŪRA, LAIDOJIMO PAPROČIAI, KARYBA
IR KASDIENIS GYVENIMAS)“**

LAURYNAS KURILA

Ko gero, yra ne-
daug gyvūnų, kurių
reikšmė įvairiose
žmogaus gyvenimo
sferose būtų tokia
didelė ir kurie susi-
lauptų tiek įvairių
sričių mokslininkų
dėmesio kaip arklys.

Archeologijoje šis gyvūnas taip pat neretai tampa pagrindiniu tyrimų, mokslo darbų, diskusijų objektu. Lietuvos priešistorės tyrinėtojų apie arklių ar žirgą iki šiol rašyta ir diskutuota ne tiek ir daug – ko gero, neadekvačiai tiek jo reikšmei praeities visuomenėms, tiek mokslui prieinamų su arkliais susijusių archeologinių šaltinių kiekiui. Todėl 2008 metų spalį Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto surengta tarptautinė mokslinė konferencija „The Horse and Man in European Antiquity (Worldview, Burial Rites, and Military and Everyday Life)“ ir rengiama jos pranešimų publikacija bent iš dalies turėtų užpildyti šią spragą.

Konferencijos tema tarytum turėjo sąlygoti gana siaurą ir monotonišką problematiką. Tačiau jos dalyvių pranešimai įrodė, kad į konferencijos pavadinime užkoduotą arklio ir žmogaus santykį senovėje galima pažvelgti daugybe aspektų. Dvi dienas vykusiame renginyje skaityti pranešimai buvo suskirstyti į 10 sesijų, skirtų plačiam su arkliais

ir žirgais susijusių temų spektrui: žirgų kapams, aukoms ir kitiems ritualams, žirgų ir raitelių įkapėms, atskiriems archeologiniams paminklams ar jų grupėms, socialinei ir ideologinei žirgo reikšmei, žirgo vaizdiniam pasaulėžiūroje, archeozoologinėms temoms ir t.t. Geografiškai jie apėmė visą Baltijos jūros regioną – konferencijoje dalyvavo mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Lenkijos, Vokietijos, Prancūzijos, Rusijos. Iš viso programoje buvo numatyti 37 pranešimai.

Daugiausia dėmesio konferencijoje skirta žirgų laidojimo ar aukojimo papročiams. Pranešėjai pateikė didesniuose ar mažesniuose regionuose arba atskiruose kapinyuose aptiktų žirgų kapų (A. Bliujienė, D. Butkus, M. Kazanski, B. Kontny, J. Okulicz-Kozaryn, M. Pietrzak, L. Kurila, R. Shirouhov, K. Skvortsov, M. Smirnova, V. Steponaitis, A. Zinoviev), aukojimo vietų ar aukojimo tradicijų (S. Hukantaival, M. Karczewska, M. Karczewski, A. Gręzak, R. Spirgis, R. Brūzis, M. Wyczółkowski) apžvalgas, aptarė atskiras radingių grupes, įkapių simboliką, žirgo vaizdinis ornamentikoje (J. Adetorp, B. Kontny, N. Lau, D. Quast, K. Skvortsov, A. N. Khokhlov, A. Vilcāne, G. Zemitis). Kai kuriuose pranešimuose pateiktos žirgų kapų analizės kiek neįprastu, pavyzdžiui, archeologinio paminklo padėties kraštovaizdyje aspektu (M. Bertašius). Pristatyta ir unikalių archeologinių paminklų, pavyzdžiui, masinė kapa-

vietė mūšio vietoje (S. Wilbers-Rost, A. Rost). Pati archeologinė medžiaga sąlygojo daugumos pranešimų chronologines ribas – orientuotasi į geležies amžių ar ankstyvuosius viduramžius.

Iš pranešimų temų, diskusijų ir kartais netgi gana netikėtai išvelgtų analogijų klausytojas galėjo susidaryti vaizdą, kad didžiuliame regione žirgų laidosena ir aukojimo apeigos turėjo nemažai bendrų bruožų (žirgų aukojimas ritualinėse duobėse, kapų konstrukcija, įkapių kompleksai, tinkamiausio jojimui amžiaus žirgų laidojimas, kūno dalių dėjimas į kapus ir t.t.). Ryškių ritualo sąsajų su kitais ritualiniais elementais ar žirgo kulto analogijų pastebėta tarp geografiškai gana nutolusių regionų. Daugiausia diskutuota apie žirgo aukos reikšmes, paskirtį ir semantiką, kapo ir aukos sąvokų skirtumus, galimybes atskirti aukojimų ir ritualinių puotų(?) pėdsakus. Diskusijos parodė, kad žirgų laidojimo ar aukojimo ritualų iššifravimas dar labai nedaug pasistūmėjęs į priekį. Nemažai dėmesio skirta kultūriniais ryšiams, dirbinių ir paminklų chronologijai, kai kuriems tyrinėjimų metodikos aspektams. Gal kiek ir sąlygotas autorių noro pademonstruoti išpūdingiausias radinius, daugumoje pranešimų figūravo žirgų laidojimo sąsajų su socialiniu ir kariniu elitu leitmotyvas.

Konferencijoje buvo pranešimų, skirtų arklio

prijaukinimui (A. Girininkas), šio gyvūno biologijai (L. Daugnora, A. K. Hufthemmer, A. No-reika, L. Maldre, H. Luik). Diskusijose išryškėjo bene svarbiausias archeologui osteologinių tyrimų aspektas – jojimo žymių identifikavimas. Metodine prasme novatoriškas buvo mėginimas jojimo pėdsakus išvelgti žmogaus skelete (R. Jan-kauskas).

Nagrinėti ir daugiau ar mažiau su archeologinio pažinimo procesu ar tyrinėjimų istorija susiję klausimai: pristatyta archyvinė archeologinių tyrinėjimų medžiaga (Ch. Reich), aptartas žirgo įvaizdis archeologų kuriamuose kultūriniuose modeliuose (J. Žukauskaitė-Alvarez Romero). Kai kurių pranešėjų temos buvo tolimesnės tradiciniam archeologijos mokslo objektui (A. Kensminienė, R. Sliužinskas, G. Šukytė, V. Vaitkevičius), tačiau jos puikiai papildė konferencijos tematikos visumą.

Dauguma konferencijoje skaitytų pranešimų nepateikė galutinių išvadų, o veikiau supažindino su tyrinėjimų problematika ar pasiūlė galimas interpretacijas. Daugeliu klausimų neabejotinai dar tęsis mokslinės diskusijos. Reikia tikėtis, tiek konferencija, tiek publikuota jos medžiaga Lietuvos archeologus paskatins ne tik savo darbuose daugiau dėmesio skirti arkliui, bet ir plėsti su juo susijusių tyrinėjimų temų ratą.